

III RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 85 (51).**

1927. a.

III Riigikogu koosolek 18. mail 1927. a.
kell 17.

Kokku on tulnud 87 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**, välisminister **F. Akel**, sõjaminister **N. Reek**, haridusminister **J. Lattik**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**, teedeminister **A. Kerem**, töö-hoolekandeminister **J. Masing**, kohtuminister **O. Tief**.

Päevakord:

1. Eesti-Läti vahelise kummagi riigi kodanikkudelt piletitä sõidu eest raudteel või muude raudteemääruste rikkumise eest määratud trahvirahade sissenõudmise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel.

2. Tsekiseadus — III lugemisel.

3. Tsiiviil-kohtupidamise seaduses ettenähtud sundtäitmise korra muutmisseadus — III lugemisel.

4. Riiklikkude põllumajanduslikkude laenude liitmise seadus — III lugemisel.

5. Tehnilisteks otstarveteks piirituse müügi ja tarvitamise seadus — III lugemisel.

6. Eesti-Belgia vahelise konsulaarkonventsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel.

7. Riigiteenijate ametsõitude tasu seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

8. Kriminaal seadustikkudes ettenähtud õiguste kaotuse muutmise seadus — II lugemisel.

9. Peremehta-maade tarvitamise seadus — III lugemisel.

10. Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse muutmise seadus nr. 2 — üldkomisjoni ettepanek.

11. Aktsiaseltside ja osatühingute kohta käivate seaduste täiendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

12. Kriminaal kohtupidamise seaduse §§ 337., 978. ja 978¹ muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

13. Peeter Suure merekindluse ja mere-

ametkonna jaoks võõrandatud kinnisvarade korraldamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

14. Eraõppeasutuste seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 17.15 min.

Juhataja **K. Einbund**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. Eesti-Läti vahelise kummagi riigi kodanikkudelt piletitä sõidu eest raudteel või muude raudteemääruste rikkumise eest määratud trahvirahade sissenõudmise kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 3. istungj. pr.pr. lisades, vaata sisukord.)

2. Tsekiseadus III lugemisel. (Tekst pr. 84, veerg 2276—2281.)

3. Tsiiviil-kohtupidamise seaduses ettenähtud sundtäitmise korra muutmisseadus — III lugemisel. (Tekst pr. 84, veerg 2282.)

Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamussega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

4. Riiklikkude põllumajanduslikkude laenude liitmise seadus — III lugemisel. (Tekst pr. 84, veerg 2274—2276.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja B. Oja.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

5. Tehnilisteks otstarveteks piirituse müügi ja tarvitamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 3. istungj. pr. lisades, vaata sisukord.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja B. Oja.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

6. Eesti-Belgia vahelise konsulaarkonventsiooni kinnitamise seadus — II lugemisel. (Tekst III Rk. 3. istungj. pr. lisades, vaata sisukord.)

Väliskomisjoni aruandja A. Rei.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

7. Riigiteenijate ametsõitude tasu seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja E. Sulg.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

Riigiteenijate ametsõitude tasu seaduse muutmise seadus.

Riigiteenijate ametsõitude tasu seaduse §§ 1 ja 10 („Riigi Teatajad“ nr. 113—1921. a., nr. 43 — 1923. a. ja nr. 57/58 — 1925. a.) muudetakse ja pannakse maksma 1. aprillist 1927. a. arvates järgmiselt:

§ 1. Ametsõitude tasu suhtes jagunevad riigiteenijad maksetava palga suuruse järgi viide järku, nimelt:

- I järk: kohtunikud 1. — 4. palgaastmes ja muud riigiteenijad 1. palgaastmes;
- II „ kohtunikud 5. — 7. palgaastmes ja muud riigiteenijad I-a — VII palgaastmes;
- III „ kohtunikud 8. — 12. palgaastmes ja muud riigiteenijad VIII — XIII palgaastmes;

IV järk: riigiteenijad XIV — XVI palgaastmes;

V „ riigiteenijad XVII — XXII palgaastmes ja teised, kes neile palga suhtes võrduvad või alla XXII astme palka saavad, kusjuures kõrvaltasusid arvesse ei võeta.

Riigiteenijaile, keda teenistusehuvides erakordsete ülesannete täitmiseks nende alalisest teenistuskohast vähemalt viie kilomeetri kaugusele läkitatakse, tasutakse sõidukulud selle järgi, missugused liikumiseabinõud ja mõnusused vastavas järgus on lubatud, nimelt:

I järk: sõit raudteel: esimese klassi tariifi järgi;

„ sõit laeval: esimese klassi tariifi järgi;

„ sõit hobustega: küüdi või postijaamade kahehobuse taksi järgi;

II ja III järk: sõit raudteel: teise klassi tariifi järgi;

„ „ sõit laeval esimese klassi tariifi järgi;

„ „ sõit hobustega: küüdi või postijaamade ühehobuse taksi järgi;

IV ja V „ sõit raudteel: kolmanda klassi tariifi järgi;

„ „ sõit laeval: teise klassi tariifi järgi;

„ „ sõit hobustega: küüdi või postijaamade ühe hobuse taksi järgi.

Õiste sõitude puhul raudteel võib läkitatu kasutada asutuse kulul ka vastava klassi platskaarti siis, kui ta viibib rongil vähemalt 3 tundi aja sees kella 21 — 8.

Erandina tasutakse sõidukulud kõigis järkudes ühel määral järgmistel juhtumistel:

a) raudteel ja laeval — Vabariigi Valitsuse poolt rahvusvahelistele konverentsidele delegerimise puhul esimese klassi tariifi järgi, — õigusega tarvitada nii sise- kui ka välisriigi piirides riigi või eraseltside magamisvagunit öösel ja päeval;

b) omnibussidel:

c) oma hobustel või jõuveoabinõudel — postijaamade ühehobuse taksi $\frac{2}{3}$ suuruses;

d) oma jalgrattal või jala — postijaamade ühe hobuse taksi $\frac{1}{2}$ suuruses;

e) muil juhtumistel (aeroplanil, autol jne.) — riigikeskasutuste inhatajate, peavalitsuste juhatajate, sõjaväeosade ülemate või nende õigustega isikute kinnitamisel arvete järgi.

Rüigiteenijaile, kellele riigi poolt võimaldatud hobuse pidamine või kes saavad tasu hohuse ülevalpidamiseks, ei maksta sõidukulusid sõitude puhul oma ametitegevuse piirkonnas.

Sõidukulud kohtute ja komisjonide väljaõitute puhul tasutakse II järgu järgi vaatamata sellele, missugusesse ametsõidu järku üks või teine isik siin kuulub.

§ 10. Päävaraha makstakse:

1. liigis: I järgus: 600 marka päevas;

II	„	500	„	„
III	„	400	„	„
IV	„	300	„	„
V	„	250	„	„
2. liigis: $\frac{3}{4}$ I liigi normidest;
3. „ $\frac{1}{2}$ „ „ „
4. „ $\frac{1}{3}$ „ „ „
5. „ III liigi normide suuruses või Vabariigi Valitsuse otsusel iga kuu kohta kindla summamana kas ühes sõidukuludega või ilma, ja
6. „ normid iga välisriigi kohta määrab Vabariigi Valitsus.

**8. Kriminaal Üldkomisjoni aru-
seadustikkudes andja T. Kalbus.
ettenähtud õi- Seaduseelnõu v õ e-
guste kaotuse takse nähtava enamu-
muutmise sea- sega muutmatult vastu-
dus — II luge-
misel.**

Kriminaal seadustikkudes ettenähtud õiguste kaotuse muutmise seadus.

I.

Uue Nuhtlusseaduse (Угол. улож.) §§ 28—30 kaotavad maksvuse ja §§ 25., 26., 27, 31. muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 25. Surmanuhtlusele, sunnitööle või parandusmaiija mõistmisega käib kaasas riigi ja omavalitsuse teenistuskohalt tagandamine ja riikliku pensioni, kaitsevæeliste auastmete, autähtede ning aumärkide kaotus.

§ 26. Sunnitööle või parandusmaiija mõistetetu kaotab õiguse:

- 1) olla valijaks või valitavaks riigi või omavalitsuse asutuste valimisel, võtta osa rahvahääletamisest ja rahvaalgatamisest;
- 2) olla riigi või omavalitsuse teenistuses;
- 3) olla mittekohuslikus kaitsevæeteenistuses;
- 4) olla eestkostjaks või hooldajaks;
- 5) olla avalikkudes või eraõppe- või kasvatusasutustes juhatajaks, kasvatajaks või õpetajaks;

6) olla vahekohtunikuks, konkursi valitsuse või administratsiooni liikmeks, vannutatud hooldajaks, vandekohtunikuks või advokaadiks;

7) olla tunnistajaks lepingute või aktide tegemise juures, kus tunnistajate osavõtmist seaduse poolt nõutakse.

§ 27. §§ 25. ja 26. ettenähtud õiguste kaotused käivad kaasas ka türmi mõistmisega §§ 158. (j. 2 p. 1), 168. (j. 2 p. 2), 274. (j. 2), 279. 344. (j. 4), 351., 352., 427., 428., 431., 432., 434., 435. (j. 2), 440., 441., 442. (j. 3) 443. (j. 3), 516., 524. — 527., 574. (j. 1 ja 2), 575. — 578., 579. (j. 2), 580., 581. (j. 1—3), 582., 583., 586., 588., 590., 591. (j. 1 ja 2), 592. — 596., 598., 599., 607. — 609., 611. — 616., 619. (j. 2), 626., 656. (j. 3), 657. — 659., 661., 664., 665. ja 673. — 675. ettenähtud juhtumustel.

§§ 28 — 30 kaotavad maksvuse.

§ 31. § 26. põhjal kaotatud õigused antakse tagasi sunnitööle mõistetule — kümne aasta pärast, parandusmaiija või türmi mõistetule — viie aasta pärast, arvates kinnipidamise lõpust.

Süüdimõistetud laitmata ülespidamise korral ja tema palvel võib kohalik rahukogu tema elukoha järgi neid tähtaegu lühendada, kui pool aega möödab.

II.

Nuhtlusseadus (Улож. о нак.) muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§§ 22. — 29. ja 43. kaotavad maksvuse ja asendatakse järgmiste §§ 43¹ ja 43².

§ 43¹. Surmanuhtlusele, sunnitööle või vangiroodu mõistmisega käib kaasas riigi ja omavalitsuse teenistuskohalt tagandamine ja riikliku pensioni, kaitsevæeliste auastmete, autähtede ning aumärkide kaotus.

§ 43². Sunnitööle või vangiroodu mõistetetu kaotab õiguse:

- 1) olla valijaks või valitavaks riigi või omavalitsuse asutuste valimisel, võtta osa rahvahääletamisest ja rahvaalgatamisest;
- 2) olla riigi või omavalitsuse teenistuses;
- 3) olla mittekohuslikus kaitsevæeteenistuses;
- 4) olla eestkostjaks või hooldajaks;
- 5) olla avalikkudes või eraõppe- või kasvatusasutustes juhatajaks, kasvatajaks või õpetajaks;
- 6) olla vahekohtunikuks, konkursi valitsuse või administratsiooni liikmeks, vannutatud hooldajaks, vandekohtunikuks või advokaadiks;

7) olla tunnistajaks lepingute või aktide tegemise juures, kus tunnistajate osavõtmist seaduse poolt nõutakse.

§§ 46. ja 46¹ kaotavad maksvuse.

§ 50. Mõnede iseäralikkude õiguste ja eesõiguste kaotusega seotud kindluse või türmi mõistmisega käib kaasas §§ 43¹ ja 43² ettenähtud õiguste kaotus.

§ 51. § 43² põhjal kaotatud õigused antakse tagasi sunnitööle mõistetule — kümne aasta pärast, vangiroodu või kindluse või türmi mõistetule — viie aasta pärast, arvates kinnipidamise lõpust.

Süüdimõistetud laitmata ülespidamise korral ja tema palvel võib kohalik rahukogu tema elukoha järgi neid tähtaegu lühendada, kui pool aega möödab.

III.

U. N. S. §§ 25.—30. põhjal kuni käesoleva seaduse maksmahakkamiseni kaotatud õigused antakse tagasi § 31. järgi, peale õiguste, mis maksvate seaduste põhjal kolmandatele isikutele üle läinud.

IV.

N.S. §§ 22.—29., 46., 46¹ ja 50. põhjal kuni käesoleva seaduse maksmahakkamiseni kaotatud õigused antakse tagasi § 51. järgi, peale õiguste, mis maksvate seaduste põhjal kolmandatele isikutele üle läinud.

V.

Kõigil juhtumistel, kus N.S., Sõjaväe Nuhtluseaduse ja eri kriminaalseaduste paragrahvides nimetatakse kõigi õiguste kaotust ja kõigi iseäralikkude õiguste ja eesõiguste kaotust, tuleb lugeda §§ 43¹ ja 43² ettenähtud õiguste kaotust.

VI.

Kaitsevæteenistuse seaduse („R. T.“ nr. 43 — 1926.) § 4. muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 4. Kaitsevække ei arvata sunnitööle mõistetuid isikuid; kaitsevæteenistuse asemel määratakse nad kaitsevæe huvikohastele töödele.

**9. Peremehta-
maade tarvita-
mise seadus —
III lugemisel.
(Tekst pr. 84,
veerg
2284—2286.)**

Maakomisjoni aru-
andja **B. Oja.**

Seaduseelnõu võet-
akse nähtava enamuse-
ga muutmatault vastu
paragrahvide viisi ja
lõpühääletamisel.

**10. Riigimaade
põliseks tarvi-
tamiseks ja
omanduseks
andmise sea-
duse muut-
mise seadus
nr. 2 — I luge-
misel.**

Üldkomisjoni aru-
andja **A. Laur:** Riigi-
maade põliseks tarvitami-
seks ja omanduseks and-
mise seaduse muutmise
oli tingitud neljast asja-
olust. Esiteks, et kokkukõ-
lastada põlise tarvitamise
seadust maaseaduse § 15-
ga. Selle järgi oleks siis

võimalik eraomanduses olevatele hüpoteek-
üksustele antud juurdelõikeid anda põliseks
tarvitamiseks ja omanduseks. Teiseks põhju-
seks oli, et mõnesugustel juhtumistel võimal-
dada põliseks tarvitamiseks anda maad ka neile
maapidajatele, kellel ei ole seaduses ettenäh-
tud tarvilikke eluhooneid, maja ja lauta maa
peale ehitatud. Kolmandaks põhjuseks oli, et
lihtsustada maahindamist. Praegu on seaduses
ette nähtud maahinna kindlaksmääramine kahes
komisjonis: kohalikus komisjonis ja maakonna
komisjonis. See komisjonide töö on aga väga
kulukas, agaviitev, ja selle kasu ei õigusta
sugugi selle kulukust ja ajaviitmist. Selleks
et seda ära hoida, leiti lihtsustatud hindamise
viisi, ja käesolev seadus tahab selle lihtsusta-
tud hindamise viisi maksma panna. Neljan-
daks põhjuseks oli, et lihtsustada maade kin-
nistamist maasaaja nimele. Notariaalseaduse
järgi, missugune kord põlise tarvitamise sea-
duses ette nähtud, saab kinnistada ainult
täpsete plaanide järgi. Täpsete plaanide aval-
damine nõuab palju aega, aastaid, võib olla
isegi aastakümneid, nii et kõigi maasaajate
maade kinnistamine nõuaks umbes 15—20 aastat,
kui tahetakse kõik maad notariaalseaduse
põhjal kinnistada. Maareformi teostamisel
tuleks tingimata käia lihtsustatud teed ja selle-
pärast ongi käesolevas muutmise seaduses
lihtsam tee ette nähtud. — Käesolev seadus-
eelnõu vaadati läbi kahes komisjonis: maa- ja
üldkomisjonis. Maakomisjonis arutati eel-
nõu eestkätt maareformi seisukohalt ja üld-
komisjonis kaaluti peajasalikult seaduseelnõu
juriidilist külge. Maakomisjon kutsus eelnõu
arutamiseks osa võtma ka ekspertid ja leidis,
et maareformi seisukohalt käesolev seaduseel-
nõu teostatav on. Samuti kaaluti seaduse juri-
idilist külge juba maakomisjonis, ja leiti, toe-
tudes ekspertidele, et eelnõus ettenähtud kin-
nistamise kord on vastuvõetav. Üldkomisjon
kaalus seda eelnõu omalt poolt ja tegi selles
üksikud vähema tähtsusega muudatused. Üld-
komisjon leidis käesoleva seaduseelnõu vastu-
võetava olevat. Leiti, et Vabariigi Valitsuse
poolt esitatud eelnõus toodud motiivid on
põhjendatud. Kõigil neil põhjustel teen
ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu
võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

II. Aktsiaseltside ja osahingute kohta käivate seaduste täiendamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Tammann**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Venest päritud seadused aktsiaseltside ja osahingute kohta, mis meil praegu maksvad, on väga vanad. See osa neist,

mida sisaldab seadustekogu X köide, on välja antud 1836. aastal ja seega on need üle 90 aasta vanad. Mõned teised seadused, mille järgi meil aktsiaseltside ja osahingute tegevust korraldatakse, on küll hilisemad, kuid siiski ära iganenud. Nii on meil praegu aktsiaseltside alal tegemist väga vananenud seadustega.

Üldkomisjonis tekkis sellepärast esimesena küsimus, kas ei tuleks kõik meie aktsiaseltside ja osahingute kohta käivad seadused täieulatuslikult ümber töötada, ja välja töötada uus seadus, mis käsitamist võiks leida mitte üksi negatiivsete nähtuste suhtes, vaid mis paremaid tingimusi looks ka aktsiaseltside ja osahingute positiivsete ülesannete täitmisele.

Komisjon leidis siiski, et esitatud seaduseelnõu, mis on sihitud aktsiaseltsides ettetulevate negatiivsete nähtuste vastu, on sedavõrt kiire, et seda enam edasi lükata ei saa. Leiti, et kuidagi võimalik ei ole kauem lasta edasi kesta seisukorda, kus aktsiaseltside ja osahingute juhtivad tegelased võivad toime saata igasuguseid lubamata talitusi, korrariikkumisi ja kerge-meelsusi ilma igasuguse vastutustundeta, tehes sellega kahju suurele hulgale kodanikkudele. See on hädaohtlik ka rahvamajanduslikult: meie ärielu on välismaail sattunud juba niikuinii valju kriitika alla, usaldus on meie vastu nõrgaks jäänud, ja kui senist viisi edasi läheme, võime usalduse täielikult kaotada.

Kõike seda silmas pidades asuti seisukohale, et käesolev eelnõu sisaldab õieti kõigehädalisemaid uuendusi seaduste alal meie aktsiaseltside ja osahingute kohta ja et sellepärast tarvilik on see seaduseelnõu kiiresti vastu võtta.

Mis puutub eelnõusse sisulikult, siis ei sisalda ta õieti midagi, mis mujal juba tunnustatud ei oleks. Seaduseelnõu on kokku seatud peajasjalikult Saksa kaubanduseseadustiku ja Vene uue tsiviilkoodeksi eelnõu alusel. Peapõhimõtted, mis temas sisalduvad, on aga Veneski juba märksa enam kui pooleaastasaja vanused. Juba see Vene ministeeriumidevaheline komisjon, kellel läinud aastasaja kes-

kel oli kohuseks välja töötada uus seadus aktsiaseltside ja osahingute kohta, võttis eelnõusse, missugune valmises juba 1872. aastal, need põhimõtted, mis ette nähtud käesolevas seaduseelnõus. Vähemuse kaitse ja asutajate vastutus on selleaegsesse seaduseelnõusse sisse võetud samasuguses ulatuses, nagu praegu meil. Võiks ennemini öelda, et käesolev seaduseelnõu on veel kitsama ulatusega, sest et siit välja on jäetud revisjoni-komisjoni liikmete vastutus. Nii siis ei sisalda seaduseelnõu esimene osa, mis käib tsiviilvastutuse ja vähemuse õiguste kaitse kohta, eneses midagi uut.

Mis puutub teise osasse, siis pidas üldkomisjon tarvilikuks siin natuke kaugemale astuda, kui Vabariigi Valitsus oli kavatsenud. Valitsuse eelnõus kavatseti jõusseastunuiks kuulutada ainult uue Nuhtlusseadustiku §§ 579, ja 580, kuna üldkomisjon siia juurde võttis veel §§ 601, 604 ja 605, sest need sisaldavad samuti niisuguseid kohusterikkumisi aktsiaseltside ja osahingute alal, mille kohta praegumaksvates kriminaalseadustes ei ole ette nähtud karistusi.

Mis puutub üldkomisjoni poolt tehtud parandustesse käesolevas seaduseelnõus, siis nimetan neist ainult kõige tähtsamad.

Üks tähtsamaist parandustest oli see, et jäeti välja revisjoni komisjon kõigist neist paragrahvidest, kus talle vastutus oli määratud. Leiti, et revisjoni komisjoni ülesanded meie aktsia- ja osahingutes ei ole niisugused, et tema liikmete peale nii aktiivset vastutust võiks panna, nagu juhatuse ja nõukogu liikmete peale.

Samuti pehmendati seaduse määrusi vastutustähtaja määramisel, võttes 5 aasta asemel seks 3 aastat. Nimelt kustub vastutus 3 aasta aga mitte 5 aasta kestel, nagu valitsuse eelnõus oli ette nähtud.

Samuti võeti aktsiaseltside huvides sisse paragrahv 15, mis käib revidentide määramise kohta. Nimelt näeb § 15 ette, et revidentide ja neile tasu määramisel talitatakse tsiviilkohtupidamise seaduses ettenähtud paragrahvide korras, mis käivad ekspertiisi kohta. Seega on kindlustatud revidentide erapooletus ja ka see, et revideerima pääsevad ainult asjatundjad.

Valjemaks tehti seaduseelnõus ainult § 7, kus sisse võeti täiendus, mille järgi nõukogu liikmed niisugusel korral, kui nad teadlikult kaastegevad on olnud juhatuse liikmete kohuste rikkumises, solidaarset vastutust kannavad ühes juhatuse liikmetega.

Muudes peajoonetes on seaduseelnõu üldkomisjoni poolt vastu võetud niisugusel kujul,

nagu valitsuse poolt esitatud, välja arvatud rida redaktsioonilisi parandusi ja sisulisi täiendusi, mis selguse mõttes tarvilikud olid.

Seaduseelnõu arutamise juures tekkisid komisjonis ühtlasi mõned kahtlused, missuguseid tarvilikuks pean siinkohal ära tähendada, et seaduse tõlgitsemisel edaspidi arusaamatusi ei tuleks. Nimelt kahtles osa komisjoni liikmeid, kas ei oleks seaduses tarvilik nimetada, missugused seniste seaduste paragrahvid maksvuse kaotavad. Näidati nimelt, et mitmed käesoleva seaduse paragrahvid on vastolus seniste maksvate seadustega, ja niiviisi ei oleks käesolev seaduseelnõu mitte ainult maksvate seaduste täiendamiseks, vaid ka muutmiseks. Komisjoni enamus aga arvas, et see tarvilik ja ka võimalik ei ole, sest meil ei ole praegu ühtlast kodifitseeritud seadust aktsia- ja osäühingute kohta olemas, mille üksikuid paragrahve muudetuiks saaks kuulutada.

Edasi tekkis komisjonis kahtlus, kas vast käesoleva seaduse mõned paragrahvid eksiseletamist ei luba. Näiteks leidub § 5. teises lõikes väljendus „et varandus enam võlgu ei kata“. Arvati, et siin kahtlus võib tekkida selles suhtes, kas mitte ka põhikapitali ja teisi kapitale ei tuleks arvata võlgade hulka, kuna nad esinevad äriseisu passiva poolel. Enamus arvas aga, et niisugust kahtlust tekkida ei saa. Seaduse mõte see igatahes ei ole, et kapitale tuleks võlgade hulka arvata.

Edasi tõsteti ühe osa komisjoni liikmete poolt kahtlus „solidaarse vastutuse“ kohta. Solidaarset vastutust tõlgitsetakse meil veidi teistviisi kui Saksa seadustes. Saksa seaduste mõttes vastutavad solidaarselt ainult need, kes osalised on kohuste rikkumises, kuna Vene seaduste järgi solidaarne vastutus on vormalne: kui on jutt juhutuse vastutusest, siis vastutavad kõik juhatuseliikmed, sellest hoolimata, et mõni neist — võib olla — kohusterikkumises isiklikult süüdlane ei olnudki. Komisjoni enamus aga oli arvamisel, et ka siin ei ole tarvis selgemat väljendust, kuna seaduse tekstist mitmel pool selgub, et solidaarne vastutus käib ainult nende kohta, kes kohuseid on rikkunud.

Edasi kaheldi, kas vast ei võiks käesolevast seadusest järeldada, et tal on tagasiulatuv jõud ja taheti sisse võtta märkus, mis seletaks, et tal seda jõudu ei ole. Aga ka siin ei pidanud komisjoni enamus kahtlust võimalikuks, sest meie põhiseaduse järgi võib tagasiulatuv jõud olla ainult niisugusel seadusel, milles see eriti nimetatud. Käesolevas seaduses seda aga nimetatud ei ole, järelikult ei saa talle ka tagasiulatuvat jõudu oletada.

See oleks kõik, mis mul komisjoni nimel on ette tuua, ja ma teen ettepaneku — käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ilmkahtlemata on tarvis korruptsiooni nähtuste vastu abinõu leida, mis tooks parandust meie õiguslikku ja meie majanduslikku ellu. Vist kõigile on selge ja ei ole tarvidust enam nimetada, et meie õiguslikud alad, mis sõjaaja tõttu ja liiga kiire seadusandlusega on sattunud ebaõigele pinnale, tarvitavad korraldamist õiguslike põhimõtete järgi. (Vahelhüüe K. Virma, stp poolt.) Ma võin Teile selle kohta ühe näite tuua. Meil on vastu võetud palju seadusi, mille lõppparagrahv ütleb: kõik senimaksud seadused, mis käsitavad seda ala ja niipalju, kui nad selle seaduse vastu käivad, tunnustatakse äramuudetuks. Ma tahaksin alata selle seaduse arvestamisega. Kui vana seaduse paragrahv on sisu poolest ühtlane uue seaduse paragrahvi, kui nad käsitavad üht ja sama asja, siis katab uus paragrahv vana seaduse paragrahvi kinni. Kui aga uus paragrahv räägib üht ja vana paragrahv teist, siis on tarvis nende vahel mingisugune kokkukõla leida.

Kõik seaduses käsitatud küsimused on meie aktsiaasjanduses kui ka majanduslikus elus äärmiselt tähtsad, meie oleksime pidanud neid küsimusi täpsemalt ja asjalikumalt öien-dama. Kas on see käesoleval juhtumisel sündinud? Ma pean kahjuks ütleva, ei. Kui arvesse võtame, et tsekiseadust, mis välja töötati meie paremate juristide poolt, arutati 2 aastat teises Riigikogus, 1 aasta kolmandas Riigikogus juristide osavõtul, ja sellele seadusele on vististi pühendatud umbes 40 koosolekut, asutatud erikomisjonid, alamkomisjonid jne., peab tähendama, et käesolevale seadusele on pühendatud valitsuse poolt minu arvates väga vähe tööd, ja üldkomisjoni poolt 4 koosolekut, kas tohime nii talitada? Minu arvates mitte. (K. Virma, stp: Ega tsekis eaduse juures niisugust sabotaashi keegi ei teinud, nagu teie selle seaduse juures.) Härra Virma, Teie etteheite pean ma tagasi tõrjuma, sest Teil on teada, et vähe leidub niisuguseid inimesi, kes nii kindlasti korruptsiooni vastu on, kui mina, teiseks vaidlen sellele vastu, sest väga paljud parandused, mis just aktsionäride, kreditoride ja ka riigi huvides on, said minu poolt tehtud, ja seadusesse sisse võetud. Valitsus näiteks asus seisukohale, et kõiki aktsiaseltse võib põhikapitali kahane-mise suhtes ühtlustada. Kui pool põhikapitalist on läbi löödud, on tarvis peakoosolek kokku kutsuda ja vastavad järeldused teha. Kuid ma pöörasin tähelepanu sellele, et kre-

diitaktisieltside kohta praegu maksab erand, nimelt $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ asemele, ja ei ole põhjust seda korda ära muuta. Vastav parandus-ettepanek tehti minu poolt ja võeti ka sisse ning peale selle veel teised parandused, mis üldkomisjoni liikmetel teada on. (K. Virma, stp: Ega seda ei laideta, et Teie neid teinud olete.) Ma tahtsin ainult ära näidata, et olen niipalju teinud käesoleva seaduseelnõu parandamiseks, kuivõrt minu jõud on lubanud. Aga siiski on sellel seadusel äärmiselt suured puudused. Kui me küsime, missuguses ajajärgus on kõige suuremad kuritarvitused seni aktsiaseltside tegevuses ette tulnud, siis tuleb vastata — ja ma usun, keegi ei vaidle mulle vastu — et just asutamise ajajärgus. Asutamise ajajärgus on rumalusi ja ebakohaseid asju tehtud niisuurel hulgal, et siin peaks kirurg appi tulema, vead kõrvaldama ja asjad joonde seadma. (A. Anderkopp, tõer: Ega inimesi ei saa tappa ometi.) Jah, aga niisuguse seaduse võib välja anda, mis asutamise ajajärgu vigu tulevikus ei võimaldaks. See ei ole juhuslik asi, et Saksa seaduses, kust peasjalikult kõik paragrahvid on tõlgitsetud, on $\frac{1}{3}$ kõigist paragrahvidest, mis käivad aktsiaseltside ja õiguste kohta, pühendatud asutamise ajajärgule ja ainult $\frac{2}{3}$ on pühendatud kestuse ja likvideerimise ajajärgule. Aga et meil just sel alal kuritarvitusi kõige rohkem on olnud, ja et see kõigil teada, siis oleks pidanud sealt peale hakkama ja selle kohta asja õiendama.

Teine nähtus, mis meil on loodud, on see, et luuakse aktsiaselts, kuid kolme aasta pärast ei ole seda enam olemas. Aktsiaselts on õhku läinud, kuna likvideerimise otsus tehtud, kuna seda välja kuulutatud ja missugusel korral, selle peale teie vastust ei saa. Aktsiaselts on nagu õhku läinud. Kui küsitakse, millal on välja kuulutatud likvideerimise otsus, siis vastust ei saa, aktsiaselts on kadunud. Miks ei anna selle peale seadus mingit vastust? Ka seda likvideerimise tähtsamat ajajärku ei ole käsitatud. Kui tõlgitsetakse kõik need paragrahvid... (Vahelhüüe T. Kalbus'e, tõer poolt.) Aga ei ole ette nähtud, kuidas viisi peavad juhatuse liikmed talitama, sellest vaib seadus. (Vahelhüüe keskelt.) Sellest räägib Saksa seadus täpselt. Mida suurem vastutus on asutajate peal, seda rohkem peame seletama, missugused ülesanded on aktsiaseltsil ja missugustes piirides aktsiaselts korraldatakse. Näib, et just asutamise ja likvideerimise ajajärk on eriti hädaohtlikud.

Ma tahan veel puudutada teist asja. Kui nii pealiskaudselt vaadatakse aktsiaseltside peale, et seaduseelnõu võetakse vastu kolmel koosolekul, siis ei tohi imeks panna... (O. Gus-

tavson, stp: Härra Hasselblatt, Teie ise olite koosolekul — kas oli kolm koosolekut?) Võib olla neli koosolekut. (Vahelhüüe keskelt: Oli rohkem. — M. Martna, stp: Ega see asja ei muuda.) Seaduseelnõu võeti igatahes ühe nädala jooksul vastu, see on ju täiesti ükskõik. Kui seaduseelnõu oma ulatuse, oma vormi ja oma sisu poolest on nii pealiskaudselt välja töötatud, siis ei tohi imeks panna, kui aktsionärid ja aktsiaseltsi juhatuse tulevikus ka nii pealiskaudselt asja peale vaatavad. Meie näitame ennast ise ses asjas väga halvaks eeskujuks ja halbade pedagoogidena! (T. Kalbus, tõer: Kaubandus-tööstuskoja esitaja, kes komisjoni töödest osa võttis, ütles, et see seadus päris hea on nende küsimuste kohta, mida seal läbi võeti.) Mis puutub kaubandus-tööstuskojasse, mida siin vahelhüüdes nimetati, siis tahaksin ma selle kohta üht öelda: ei ole hästi teada, kes on süüdi, kas valitsus, kes ei ole õigel ajal või üldse käesolevat eelnõu kaubandus-tööstuskojale saatnud, või jälle kaubandus-tööstuskoda ei ole seda omalt poolt läbi töötada saanud, et seda parandada. Kuid fakt on see, et käesoleva seaduseelnõu üksikasjalisel väljatöötamisel ei ole koostööd olnud Vabariigi Valitsuse ja kaubandus-tööstuskoja vahel. Kaubandus-tööstuskoja poolt tehti käesoleva eelnõu kohta komisjonis ainult väikesed parandus-ettepanekud eelnõu kiire arutamise puhul. Selle päris D — Zug kiirusega seaduse arutamise juures oli ka võimalu põhjalikumaid parandusi esitada, ja ma kahetsen väga, et kaubandus-tööstuskojale võimalust ei ole antud, või ei ole tahetud anda, selles asjas põhjalikumalt kaasa töötada. Võin öelda, et kõik need puudused, mille peale ma tähelepanu juhtinud, ka kaubandus-tööstuskoja esitaja seadusel leidis olevat. Kui aga lõppude-lõpuks käesoleva seaduseelnõuga rahule jääd, siis selle tõttu, et valitsuse ja üldkomisjoni ringkondades käesoleva seaduse täiendamise seadus kiires korras läbi tahetakse viia. Põhjuseks, mis pärast sõna võtsin, ei ole tahe — seadust läbi kukutada, vaid et selgeks teha, kuivõrt tarvilik on seaduse I ja III osa valmistada, nimelt seltside asutamise ja likvideerimise ajajärgu kohta, — kuna nüüd ainult II osa olemas on. Tahaksin seadusandluse kohta üldse tähendada, et ei ole hea, kui meie Vene õigusliku vundamendi peale ehitame võõra õiguse ilma, et katsuksime seda oma oludega kokkukõlastada. Kui maja alumine etaash on gooti stiilis ja teine etaash Bütsanti, kuna katus empiir-stiilis, siis on päris kindel, et see maja ei saa ilus olla. (Aruandja A. Tamman: Aga elada selles saab!) Kahtlemata elada selles saab, aga kas heas meeolus

ja heas rahus, see on küsitav. Muidugi, elada saab ka seesuguses hoones... (K. Virma, stp: Missel majal viga on?) Sel majal on see viga, et tema vundament on veneaegne õigus ja teine Saksa õigus. (K. Virma, stp: Kas vundament pole tugev või?) See vundament tugev olla ei või, sest et... (Vahelhüü K. Virma, stp poolt.) Kui Teie ei taha minuga arhitektuurist rääkida, siis kõneleme muusika üle. Kui anname kellelegi viiuli kätte ja pasuna-noodid, siis võib see inimene väga musikaalne olla, aga mingisugust head muusikat sellest välja ei tule. (M. Martna, stp: Aleksander III olevat kõik välja mänginud!)

Selle seaduse puhul on nii talitatud, et võeti Saksa seaduse tekst, kuid ei võetud Saksa seaduse sellekohast protsessi ja ei võetud Saksa materjalseid tsiviilnorme. Võtame ühe väikese asjaolu: neis asjus, kus kohtul on kaasarääkimist, kus kohus määrab nõudmise esitamise jne., neil juhtumistel on Saksa maal protsessõiguse norm olemas, kuna see meil puudub, kas näiteks revidentide suhtes, arutatakse uurimise korras või arutamise korras — see on päris lahtine. Siis kohtukulude küsimus on ka täiesti lahtine, kuna see Saksa maal täiesti lahendatud on. Edasi — vähemuskaitse. Vähemuskaitse alal on samane lahenduseviis valitud, kui Saksa maal: kui nõudmine juhatuse vastu tõstetakse vähemuse poolt, siis võib see vähemus pöörata kohtu poole ja nõuda, et selleks määratakse volinik, et mitte selle aktsiaseltsi enamuse usaldusmees ei ajaks asja, vaid vähemuse volinik. Meie võtsime põhimõtte sisse, et aktsiaseltsi vähemuse esitaja esitab nõudmise aktsionäride nimel, ja aktsionäride enamusel ei ole võimalust siis seltsi esitada. See osa on puudulik ja puudulik sellepärast, et kui kaks konkurenti saavad 10% aktsiatest oma kätte ja alustavad protsessi, siis ei ole seaduses mingisugust kaitset, et need konkurendid, kes vastaspoole 10% aktsiaid omandasid, ei nimetataks selle seltsi esitajaks. Seadusest jäeti välja, et kohus kinnitab esitaja, kelle seljataga on 10% aktsionäridest. See on muidugi puudulik, ja sarnaseid puudulikke paragrahve on väga palju. Näiteks on lahtised küsimused: kas on võimalik edasi kaevata, kas kutsutakse seltsi juhatust kohtu ette, kas võib asja edasi lükata, kas saadetakse ärakirjad nõudmisest vastaspoolele, kas võivad näiteks revidentide suhtes pooled kokku leppida? Kõik need küsimused on lahtised, kuna nad Saksa seaduses lahtised ei ole. See tuleb sellest, et siin välja nopiti ilusad põhimõtted ja pandi nad seadusesse, kuid selle all kannatavad mitte ainult juhatuse ja nõukogu liikmed, vaid ka kreditorid ja aktsio-

närid. Olen kindel, et seda seadust saab vähe tarvitada sellepärast, et ta nii tume on, ja aktsionärid arvatavasti kannavad väga tihti kohtu kulud. On mulje, et meie anname sellega aktsionäridele ja kreditoridele terava mõõga kätte, aga see mõök ei ole terav.

Niisamasugune asi on näiteks küsimusega, milles räägitakse, et vastutus juhatuse ja nõukogu liikmete peal lasub. Nende bilansid peavad õiged olema, aga mitte ühe sõnaga ei räägita siin, kuidas majandusõiguslikult tulevad bilansid kokku seada. Bilansside kokkuseadmise suhtes on meil praegu olemas eeskirjad ainult fiskuse huvides maksuinspektorite jaoks. Mis aga kreditoride jaoks ja mis aktsionäride huvides, mis majandusõiguslikkudel põhjustel tuleb bilanssi üles võtta, — selle kohta ei ole seaduseelnõus juttu, ja sellepärast arvan, et bilansi mõiste käsitlemine Saksa seaduses on hoopis teistsugune, kui meie seaduses, sest meie seadus räägib bilansi nõudmisest maksuaparaatide poolt. (J. Holberg, põl: Seal oli määrus, nimelt kui kellegi ettevõttes palju võlga on, siis igasugune bilansimaks on ära jäetud.)

Mina arvan, et minu arvustustest peaks õieti aru saadama. Niipea kui see seaduseelnõu sisse tuli, olin nõus selle arutamisel kaasa töötama, ja kui valitsus selle esitas... (K. Virma, stp: Millal see seaduseelnõu sisse tuli?) See tuli novembrikuul läinud aastal. Tol ajal, kui see seaduseelnõu arutusele võeti, olid paljud üldkomisjoni liikmed, kui ka esimene aruandja selle seaduse kohta kahtlasel seisukohal, ja valitsuse ringkondadest tuli kuulduki, et see seaduseelnõu olevat lõtv. (M. Martna, stp: Kust poolt ta siis tuli?) See seaduseelnõu esitati rahaministeeriumist. (M. Martna, stp: Kas see siis valitsuse asutus ei olegi? K. Virma, stp: Kas Riigivanema allkirja ei olnud?) Seaduseelnõu, kui ta esitati, ei olnud kiire iseloomuga, alles hiljem, viimastel nädalatel kujunes ta iseloom kiireks. (Vahelhüüded pahemalt poolt.)

Igatahes leian, et selle seaduseelnõu võiksime vastu võtta ainult teatavatel tingimustel: esiteks selle eeldusega, et teisele korrale lähemas tulevikus ehitatakse alumine kord, nimelt et see algatamise ja asutamise ajajärk seadusandlikul teel korraldataks. (O. Gustavson, stp: Teie tegite ettepaneku, see osa valgeks jätta, et valitsus saaks pärast teise osa sisse kleepida.) Ei, seda ei teinud ma tõsiselt, vaid tegin naljaettepaneku, et Riigikogu võiks esimese ja teise osa vastu võtta. (Vahelhüü K. Virma, stp poolt.)

Teine eeldus oleks järgmine: peab aktsionäridele tähendama, et nad liiga optimistlikult asja ei võtaks.

Oleme arvamisel, et meie anname teravad riistad kätte, aga mina ütlen, et selle tõttu, et vanad seadused ja uus seadus ei ole kokkukõlastatud, tuleb iga kohtuprotsessi puhul kohtul lahendada küsimust, kuivõrt on vanad Vene paragrahvid ära muudetud ja kuivõrt on nad maksvad. Ja et iga kohtuprotsessi ajal tekib see küsimus, siis ei ole see riist, mille meie tahame aktsiaseltsidele anda, nii terav ja kohane, kui arvatakse.

Mina palun Riigikogu minuga ühel arvamisel olla, et see seadus tuleb vastu võtta selle eeldusega, et tahab täiendamist ja hea tööga täiendamist. Intriige võib selle seaduse tõttu palju tulla, aga et aktsionäride õiguste kaitse selle suurendatud vastutusega parandataks, selle juures ma kahtlen.

Aruandja **A. Tammann** (lõpusõna): Kõik need arvustavad märkused, mis siin härra Hasselblatt'i poolt ette toodi, on juba komisjonis täielikult ette toodud, need on seal põhjalikult läbi kaalutud ja seal on nende peale ka üksikasjalisi vastuseid antud, nii et vaielda siinkohal nende üle tarvidust ei ole. Samuti ei tarvitse ma neid uuesti üksikasjaliselt ümber lükkama hakata.

Mina ainult võtaksin lähtekohaks selle võrdluse, mida härra Hasselblatt siin tarvitas, kui ta ütles, et ühes stiilis alusele ei või teises stiilis hoonet ehitada, see nägevat inetu välja. Komisjon aga arvas, et meil kõigepealt on tarvis hoone, kuhu külma ja tormi eest võiksime varjule minna. Stiili peale ei ole meil aega praegu mõtlema hakata, selleks on aeg liiga lühike, tarvidus aga liiga tungiv.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

Vaheaeg kl. 19 — kl. 19.15 min.

12. Riigikogu järgmise koosoleku aja ja päevakorra määramine.

Abisekretär **O. Liigand** (korra kohta): Teen juhatusel nimel ettepaneku, Riigikogu järgmine koosolek pidada homme, neljapäeval, 19. skp. kell 10

hommikul, järgmise päevakorraga: (vaata prot. nr. 86/52).

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

13. Kriminaal kohtupidamise seaduse §§ 357., 978. ja 978¹ muutmise seadus — I lugemisel.

Lähemad motiivid selle seaduse kohta on seletuskirjas ära tähendatud, sellepärast teen ettepaneku, seaduseelnõu esimesel lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu esimesel lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

14. Peeter Suure merekindluse ja mereametkonna jaoks võõrandatud kinnisvare korraldamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Holberg**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui hakati ehitama Tallinna merekindlust, siis anti kõige kõrgemalt poolt 7. juulil 1913. a., 1. juulil 1914. a. kõige kõrgemad ukaasid, millega määrati ära, anda õigus mereminiستيرiumile ja merekindluse valitsusele teatud maid oma alla võtta kindluse ehitamiseks. Pärast seda, kui sõda lahti puhkes, oli veel õigus antud sõjaväevõimudele, vastavate käskude alusel, teatud maid selle kindluse otsustamiseks oma alla võtta. Selle kindluse staabis oli suur osakond, kus mõned juristid töötasid selle võõrandamise alal, ja oli juriidiline jõud selle küsimuse lahendamiseks. Tulid segased ajad, revolutsioon, ja need asutused evakueeriti. Paberid nende maade võõrandamise kohta läksid kaduma. Vahepeal lahkunud Vene ohvitserid müüsid tüki kaupad maad endistele omanikkudele tagasi. Sõjaväevõimudel ei olnud üht osa maist tarvis ja see läks endistele omanikkudele tagasi. Õige väike protsent neist maist jäi Eesti riigi kätte kasutada. Nüüd on vahepeal tekkinud niisuguseid protsesse, kus endised omanikud on astunud riigi vastu nõudmisega. Ministeriumid ja ametkonnad on katsunud neid maad oma nimele kreposteerida, aga endised omanikud on vastuprotsessid alustanud, ja see ei ole korda läinud. Et sarnasele segasele olukorrale lõppu teha, esitati Vabariigi Valitsuse poolt I Riigikogu ajal vastav seaduseelnõu. Kuid nende küsimuste lahendamine ei ole kerge, sest vahekord on keeruliseks läinud, ja et mingisuguseid dokumentaalseid andmeid ei ole, siis ei saa, või on peaaegu võimatu niisugust seisukorda kätte

saada, mis mõlemaid pooli rahuldaks. (V. Hasselblatt, sks: Kas see rahuldab?) Nüüd III Riigikogus on seda küsimust uuesti arutatud. Üldkomisjon andis käesoleva seaduseelnõu vastavasse alamkomisjoni selle küsimuse lahendamiseks. Alamkomisjon, ära kuulates üksikute ametkondade esitajate seletusi ja aluseks võttes Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu põhimõtte, tegi vastavad parandused, mille tagajärjeks on käesolev seaduseelnõu.

Asjalugu on niisugune, et sõjamineisterium on kõige rohkem sellest huvitatud, et käesolev seaduseelnõu kiires korras vastu võetaks. Sest on üks osa maatükke, mis on suure tähtsusega sõjamineisteriumile, kuhu riik on hooneid peale ehitanud, ning nüüd on hädakoht, et võib olla sõjamineisteriumil tuleb osast oma õigustest loobuda, kui meie kiires korras seda küsimust ei lahenda.

Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

B. Oja (töer): Maakomisjoni nimel teen ettepaneku, Peeter Suure merekindluse ja mereametkonna jaoks võõrandatud kinnisvarade korraldamise seadus anda läbivaatamiseks maakomisjoni. Täna oli maakomisjonis arutamisel omavalitsuste maadega varustamise seaduseelnõu ja sellejuures leiti, et peale nende maade, mis praegu põllutöömisteeriumi käsutada, tuleksid korraldamisele ka need maad, mis praegu endise merekindluse käes.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud rahvasaadikud! Käesolev seaduseelnõu on, nagu aruandja tähendas, tegelikult väga keeruline. See on seletatav sellega, et seaduseelnõu on meile päranduseks jäetud juba I Riigikogust saadik. Nüüd on selle väljatöötamise alal töötanud peaaegu kõik juristid nii I, II kui III Riigikogu ajal. II Riigikogus ei leitud mingisugust rahuldavat väljapääseteed. III Riigikogu üldkomisjon on püüdnud sarnast väljapääseteed leida ja leidiski. Üldkomisjon kiitis heaks alamkomisjoni ettepaneku, mis rahuldaks valitsust ja riiki, ning rahuldaks ka neid inimesi, kelle käest Peeter Suure merekindluseks maid ära võeti. See sünniks üldkomisjoni ettepaneku põhjal, mis esitatud Riigikogule 26. märtsil 1926. aastal. Riik jätkaks tasuta oma kätte need varandused, mis omal ajal Vene kroonu poolt juba tasuta, kas täielikult või kuni 75%, ning tasu eest jätkaks riik oma kätte varandused, mis tarvilikud sõjastarbeks nii praegu kui tulevikus. Sellejuures jäädaks praeguste hindade juurde, aga mitte arvestades väärtuste juurdekasvuga, mis

vahepeal tekkinud. Eelnõus on ette nähtud, et riik endistele omanikkudele, kes osa maid kätte saanud, tasub samas hinnas, milles praegu tasutakse. Omal ajal leiti komisjonis, et see on kohasem tee. Kui pannakse võõrandamine toime, siis peavad selleks olema vastavad seadused ja kavad, mis näitavad, et sellel võõrandamisel on need ja need tagajärjed. Kui omal ajal Vene keiser andis ukaasi välja, milles ütles, et luban varanduse oma kätte võtta, kuid sel juhtumisel peab olema tasu õiglase ja täielik. Tekib küsimus, kuivõrt see luba meile siduv on. (J. Soots, põl: Kuidas on rahulepingus öeldud?) Rahulepingus on öeldud, et Vene riigi varandused lähevad ilma võlgadeta Eesti riigile üle. (J. Soots, põl: Kelle omad on siis need kasarmud, mis seal peal on?) Mis juba oli Vene riigi omandus, tuleb iseenesest mõistetavalt meile üle.

Üldkomisjon asus seisukohale, et siin ei ole tegemist maade võõrandamisega, mina leiain aga, et siin on tegemist võõrandamise lõpuleviimisega. Võõrandamine on lõpetatud siis, kui maa eest on mingisugune tasu kindlaks määratud. Käesoleval juhtumisel teame aga, et seaduses nimetatud maade suhtes see tasu ei ole kindlaks määratud. Siin on tegemist võõrandamise toiminguga jätkamisega. Kui tahame võõrandamise toimingut jätkata, siis peame seda tegema samadel põhimõtetel, mis olid maksmas võõrandamise seaduse algatamisel. Näiteks ütleb seadus, et sel korral, kui võõrandamise siht ära langeb, või niipalju, kui ta ära langeb, langeb see varandus endise omaniku kätte selle tasu eest, mis ta sai. On kahtlemata selge, et siiski teatud määral suuri merekindlusi, kuigi mitte Peeter Suure, vaid vabariigi omi, on praegusel ajal olemas ja on meil tarvitada. Seda mõistet võib veel laiemalt võtta ja öelda, et Peeter Suure kindluste hulka kuuluvad kõik sõjalised ettevõtted, mis omal ajal üles ehitatud kas ühenduses Peeter Suurega või mitte. Võib isegi veel kaugemale minna ja öelda, et siia hulka kuuluvad ka raudteealad, mis võetud Peeter Suure kasuks. Aga neil juhtumistel, kui päris selgelt võõrandamise siht ära langes, oleme kohustatud käima nende ukaaside ja seaduse eelduste järgi, mille põhjal varandused pidid üle minema Vene riigile, kuid sõja tõttu ei läinud temale üle. Kui oleksid üle läinud, siis oleks Vene riik omanik olnud, ja see seadus oleks otstarbeta.

Silmas pidades, et asjaolu niisugune on, et selles seaduses ei tehta vahet nende maade kohta, mis kuulusid Peeter Suurele, või üldse sõjaliste otstarvete jaoks, ja nende otstarvete jaoks, mis olid tarvilikud riiklikkudele ettevõtetele, ongi see käesoleva seaduseelnõu puuduseks.

Teiseks kõige suuremaks puuduseks on see, et § 4 ütleb: „...nimetatud kinnisvarade hinna aluseks loetakse võõrandamisaegne hind Vene rublades ja arvatakse ümber Eesti markadesse, kursiga üks Vene rubla= 1,5 Eesti marka.

Agas sel juhtumisel, kui mingisugust hindamist omal ajal Vene võimude poolt ei ole toime pandud, kui varandus on veel tänapäev inimesel käes, siis hinnatakse seda varandust rubla järgi ja maksetakse välja 1,5 Eesti marka. On teada, et hindamiste toimetamiseks on tarvis suured komisjonid tööle panna, kuhu kutsuda inimesed, kes tähtsads omavalitsuse või riiklikule tegevusele. Need komisjonid peavad tööd tegema, et tuhanderublalist maad hinnata, et pärast välja makstakse 1.500 marka. Kas tohime seda tööd oma ametnikkudelt nõuda, kes lähevad sinna, et hinnata tuhande rubla asemel 1.500 marka. Ega kahjutasunõudja seda ka ei tee, see on ainult silmakirjaks sisse võetud, nagu oleks sel tasul mingisugune väärtus. Tal puudub see väärtus. Peab palvekirjale tempelmargid peale panema, advokaadi juurde minema, kui tahetakse seda asja õiendada. Mina ei saa sugugi aru, mispärast siis just 1½ Eesti marka, sellepärast et okupatsiooni võimud omal ajal, kus rahade vahekorid oli hoopis teine, arvasid õigeks 1 rubla 1½ ober-osti, kuid siin puudub püsiv õigusetunne. Meil on palju võõrandamise seadusi olnud, maanteede õiendamise seadused jne., ja igakord on makstud täielik tasu välja. Meie oleme maaseadusega valitsust volitanud inventari väärtuse kindlakstegemisel määrata rubla kursi. Valitsus määras 1920. aastal — 20 marka, pärast 40 marka, mis muidugi tegelikule väärtusele ei vasta ja mille kohta on palju seletusi antud. Kuid meie oleme sellel alal sattunud teatavasse umbkotti, ja mina isiklikult ei suudaks kuidagiviisi selle maalapikese omanikule kindlaks teha, mispärast saab ta 1½ Eesti marka, aga mitte 40 või 20 mk. või 200 mk.! Kui öeldakse, et meie oleme selle Vene riigilt pärinud, peab ütleva, et kui Vene riik omal ajal võõrandas, siis lubas ta täieliku ja korraliku tasu maksta, missuguse põhimõtte meie ka omaks peaksime võtma. (Aruandja J. Holberg: Tuleb Vene poole pöörata.) Seda ütles Vabariigi Valitsus ka punaväelaste sõjakahjude kohta, ja kui kodanikud läksid Riigikohtusse, siis seletas viimane, et meil ise tulevad need kahjud tasuda. Käesoleval juhtumisel on selge, kui riik on Vene riigi õiguslik järeltulija, siis järelikult tuleb siin viimase õigusi niipalju tarvitada, kuipalju on see võõrandamise sihiga laiemas mõttes seletatav, ja neid kohustusi kanda, mis omal ajal maksivad olid. Ma tean juba ette,

et härra aruandja selle peale tahab vastata, et kui ülepea meie riigi kohustusest nende isikute vastu rääkida, siis kõneleme sellest, et meil tuleb tasuda Vene riigi võlg. Ma tean, et aruandja seda seletab, ja ma tahaksin sellele vastata.

Siin ei ole võlast jutt. Võlg on see, kui on teada objekt, mille eest maksta tuleb, ja kindel on raha summa. Kui mina 1917. aastal kellegile laenasin 20 rubla, ja kui see minule nüüd kohtuotsuse põhjal tasutakse 20 margaga, siis on see võlg. Siin aga, kui objekt, mille väärtus olnud 1 rubla, hinnatakse 1½ Eesti marga peale, ei ole võla tasumisest juttu, vaid on jutt võõrandamise jätkamisest ja tasumaksmisest, ja sellepärast arvan ma, et tuleks seaduseelnõu sel kujul tagasi lükata.

Mis puutub härra eelkõneleja ettepanekusse, siis pooldan mina, et see tuleks vastu võtta. Kuigi see seaduseelnõu juba I Riigikogust saadik meie käes on, ei ole selle siiski kindlaks tehtud, kui suur maa-ala selle seadusega tahetakse ja kuipalju võidakse riigi kätte võtta; missugustel tingimustel umbkaudselt on hindamine toime pandud protsentides. Sellest on pool osa tasutud, teine pool ei ole aga hinnatud. Kõik need andmed on väga pealiskaudsed. Ja meie oleme seda tööd juba ammugi nõudnud, sest seda tööd tuleb ikkagi teha, niipea, kui see seaduseelnõu vastu võetud, tuleb seda tööd teha. (O. Gustavson, stp: Sõjaministeeriumil on täpsed andmed!) Sõjaministeeriumil on täpsed andmed nende maade kohta, mis Vene valitsuse poolt üles kirjutatud; kuipalju neist maist ja missugustel juhtumistel tahetakse käes hoida — need andmed puuduvad.

Ma tahtsin veel tähendada, et käesolev seaduseelnõu pakub huvi peaaesjalikult peale Tallinna linna veel väikestele põllumeestele. Kuna endiste suurmaoanikkudele see seaduseelnõu huvi ei paku, sest nende maa on niikuinii maaseadusega võõrandatud. (Vahelhüüe O. Gustavson'i, stp poolt.) Hammerbeck on Ameerika kodanik ja tema maid on paremini kaitstud, kui mina saan kaitsta väikeste põllumeeste huvisid.

A. Anderkopp (töer): Austatud Riigikogu liikmed! Mõnda aega tagasi leiti juba, et Vene valitsuse ajal 1913. ja 1914. aastal võõrandamisele määratud maade küsimus nõuab võrdlemisi kiiret lahendamist. Meil on üksikud maatükid, mis aga praegu üksikute ministeeriumide valdamisel on, eriti sõjaministeeriumi valdamisel, kuid mis ähvardavad riigi käest ära minna. Asja otsustamist siin edasi lükata ei saa, olgu asja korraldamas missugune valitsus tahes.

Sellepärast ei saa kuidagi viisi selle seaduse, kui terviku arutamise edasilükkamist pooldada. Siinjuures tulevad arutamisele võtta ainult üksikud sisulised küsimused ja tarvilikud täiendused, mida eelnõu tingimata vajab. Selles asjas on meie rühma esitajal vastavad läbirääkimised Vabariigi Valitsusega olnud ja nende andmete põhjal, mis meil praegu olemas, on valitsus nende parandustega, mida meie teeme, nõus. (A. Tupits, põl: Miks Teie esitaja komisjonis parandusi ei teinud.) On tehtud, kuid tagasi lükatud. (Vahehüüded paremalt poolt.) On tehtud, härra Kalbus'e poolt on ettepanek tehtud ja läbi kukutatud. Käesoleval juhtumisel on tegemist kahte liiki maadega. Nende maade hulka kuuluvad kõik need, mis määratud võõrandamisele 1913.—1914. aasta korralduste põhjal. Üldse nende maade ulatus, mis riigile võõrandada taheti, on ligi 4.000 tiinu. Teist osa, seda maad aga, mille sõjaministerium koos teiste ministeriumidega, eestkäit teedeministeriumiga, tarvilikuks peab korraldada, on ainult 400 tiinu. Ja nende maade küsimus peab kahtlemata lahendatama. Sellelt seisukohalt välja minnes ja arvesse võttes, et nende tükkide küsimus, mille järele meil praegu tarvidust ei ole, edaspidi lahendatud võib saada, mida uue vormulatsiooni järgi kätte võidakse saada, mis meie teada Vabariigi Valitsuse poolt vastuvõetavaks peaks loetama, langeks suur osa sellest tülküsimusest ära, mis maakomisjonis kaalumisele võiks tulla. Sest just see on üks neist küsimustest, mille kohta maakomisjon on tahtnud seisukoha võtta. Kui see aga nii on, siis ei ole tarvidust seda seadust maakomisjoni anda. See on üks põhjus. Teine põhjus, miks sooviti seadust maakomisjoni anda, et maakomisjon saaks selle üle seisukoha võtta, oli see, et selles seaduses võiks teise põhimõtte üles võtta, nimelt selle, et üksikute maatükkide asemele, mida kroonu talukohtadelt omale võtnud, tahetakse anda riiklikust maatagarast tükke asemele. Seda küsimust võidakse aga II lugemisel lahendada sellekohase parandusega. Kõik see näitab, et sisulisi takistusi ei või olla, et see seadus II lugemisele arutamisele võtta. Maakomisjon võib oma töö siis teha, kui eelnõu nende maade kohta, mis praeguse eelnõuga lõplikult lahendada ei saa, kaalumisele tuleb.

Neil põhjustel on mul au oma rühma nimel teatada, et rühm sinnapoole kaldub, et seadus maakomisjoni ei tuleks anda, ja et maakomisjoni ettepanek vastuvõtmist ei peaks leidma.

Aruandja **J. Holberg** (lõpusõna): Ma hakkän kõige viimasest kõnelejast peale. Mis

härä Anderkopp'i kõnesse puutub, mis räägib vastu ettepanekule, mis tehti härra Kalbus'e poolt, siis peab ütleva: ega see sisuliselt olukorda ei muuda, ainult tehniliselt muudab küsimust. (Vahehüüe A. Anderkopp'i, tõer poolt.) Lubage ma seletan. Härra Kalbus tegi ettepaneku, et käesoleva seadusega Vene ajal võõrandatud maad, mis praegu faktiliselt on Eesti riigi käes pidamisel ning põllutöö-, teede- ja sõjaministeriumi valdamisel, käesoleva seaduse alla käiksid, kuna teised maad, mis praegu riigi käes pidamisel ei ole, nagu kindluse raudteed, siis vanad merekindlused Haapsalu lähedal, Narva pool jne. korraldamisele ei kuuluks käesoleva seadusega. Kui härra Kalbus'e ettepanek vastu võetaks, siis tekiks niisugune olukord, et need omanikud, kelle käest ukaasiga maad ära võetud, ja need maad praegu on käest ära läinud mingisuguste olude tõttu, saaksid ilma tasuta suured varandused, siis tekiks segane juriidiline vahekord. (Vahehüüe T. Kalbus'e, tõer poolt.) See on küsimus, kuidas on omanduseõigus pärast ukaasiga võõrandamist. Ühed juristid arvavad, et ukaas annab omanduseõiguse, teised — et ei anna. Üldse on tähtis selguse mõttes, et siin kahtlust ei tekiks omaniku suhtes. (A. Anderkopp, tõer: Maksetakse 500 marka ja pärast nõutakse 50.) Ei ole mingisugust nõudmist, siin ei nõuta mingisugust hinda. Kui ta on Vene valitsuse käest kullas kätte saanud... (A. Anderkopp, tõer: Ta pole midagi saanud.)

Sellest seisukohast välja minnes redigeeriti § 1. Sisuliselt ei ole mingisugust vahet selle juures, mis härra Anderkopp ette pani. Ma ütlen, niisugune seisukord toob sekeldusi, ja see küsimus ei lahendata kindlalt. Aga võib ju teisiti teha, ainult 200 tiinu, mis sõja- ja teedeministeriumi käes kreposteerida. (Vahehüüe: 400 tiinu!) Ei, 200 tiinu. Iga tahes sõjaministeriumi andmed ütlevad, et on 200 tiinu.

Mis nüüd Tallinna linnasse puutub, siis peab tähendama, et Tallinn oma nõudmistes on rahuldatud, ainult üks osa maid on riigil tarvis. (Vahehüüded keskelt.) Mina juba seletasin, miks see enamuse seisukohast tarvilik on. Ma ei vaidle ju selle vastu, seda võiks lõpuks teisiti teha, mina kaitsen vaid enamuse seisukohta ja sellelt seisukohalt peab sarnaselt talitama.

Mis Tallinna linna nõudmistesse puutub, siis on ta kõik maad kätte saanud, ja ühte osa maad, mis sõjaministeriumi käes on, seda ei saa ialgi kätte, seal on tähtsad asutused peale ehitatud ja ilma nendeta ei saa sõjaministerium olla. Tallinna linna küsimus ei tee

asja põrmugi siin keeruliseks, Tallinna linna seisukohast oleks meie redaktsioon parem.

Mis puutub nüüd veel rkl. Hasselblatt'i väidetes, miks on võetud seaduseelnõus rubla asemel 1½ marka, siis peab ütleva, et härra Hasselblatt'il see teada peaks olema. Ka tahtsin tähendada, et üldkomisjon selles asjas asus teisel seisukohal kui rkl. Hasselblatt. See võõrandamine ei ole lõpetatud ja sellepärast jätkatakse võõrandamist edasi.

Ja sellepärast meie teostame seda võõrandamist edasi. See võõrandamine ei ole kestnud 13—14 aastat. (Vahelhüüe V. Hasselblatt'i, sks poolt.) Aga seadus jättis selle küsimuse täiesti kõrvale, kes juriidiliselt on praegu omanik. Ei ole selgesti öeldud, et juriidiliselt nende maade omanik on endine omanik. Krepostiraamatutes olid maad näiteks parun Ükskülli ja teiste nimel, aga keegi ei tunnustanud nende omanduseõigust ja võeti kõik käest ära. Tähendab, krepostiraamat ei ole ainus omanduseõigus. (Vahelhüüe V. Hasselblatt'i, sks poolt.) See on veel erakorralisem sündmus, nimelt merekindluse ehitamine. Sellelt seisukohalt vaadates võime selle küsimuse üle vaielda. Nii et väga raske on selgeks teha ja üks või teine seisukoht läbi viia põhimõttelikult.

Neilt seisukohtadelt välja minnes võttis üldkomisjon selle seaduseelnõu vastu.

V. Hasselblatt (sks) (fakt. märk.): Ma luban endale faktilise märkusena juurde lisada, et käesolev seaduseelnõu mingit vahet ei tee selle maa vahel, mis riigi käes ja mis omanikkude käes. See esiteks.

Teiseks ütleb § 6., et riik võib tagasi anda. Nüüd tekib situatsioon, et igal juhtumisel, kui valitsus annab tagasi oma hea südame järgi, siis igal korral teeb valitsus fiskusele kahju, kelle kätte võiks maad jätta poolmuidu, veel rohkem, umbes 1% eest tema faktilisest väärtusest.

Juhataja **K. Einbund**: Rkl. Oja teeb maakomisjoni esimehena ettepaneku, käesolev seaduseelnõu anda läbivaatamiseks maakomisjoni. Aruandja ettepanek — seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta — on Riigikogu liikmetel teada.

Esiteks asun rkl. Oja' ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud, kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

(Hüüded: Lõpetada!) Tehakse ettepanek, lõpetada koosolek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 20.15 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Sekretär **M. Juhkam**.

